

111

Annales de l'Association des Anciens Elèves de l'École...
Boulevard de la Chapelle, Paris...
Forma waliki = ...

- 1. Kolegi... [illegible]
- 2. Kolegi... [illegible]
- 3. Kolegi... [illegible]
- 4. Kolegi... [illegible]

Proszę...
Pod koniec...
był...
T A J N A   O S W I A T A

na terenie byłej gminy I r e n a / Dęblin / pow. Ryki

Łącznik Tajnej Oświaty

Franciszek Szwarc - dyrektor gimnazjum w Dęblinie.

[Extremely faint and mostly illegible text, possibly a list of names or a detailed report. Some words like 'szkolnych', 'uczniów', 'uczniów' are faintly visible.]

Gimnazjum Towarzystwa Szkoły Średniej w Irenie - obecnie Dęblinie.

Nauczyciele, którzy prowadzili naukę w Tajnym Nauczaniu - jako forma walki z okupantem.

1. Kolega Szwarec Franciszek, ówczesny dyrektor gimnazjum - obecnie nie żyje.
2. Koleżanka Lorenz - Łomotowa Wanda, nauczycielka gimnazjum
3. dr Papierkowski, nauczyciel - obecnie rektor KUL-u w Lublinie.
4. Koleżanka Maria Przybylska, nauczycielka - obecnie uczy lic. ogól. w Szamotułach.

Przytaczam dosłownie / zex wspomnień kol. Wandy Łomotowej.

Pod koniec października 1939 r. przebywający na terenie Dęblina nauczyciele byłego gimnazjum, przystąpili do organizowania kompletów tajnego nauczania. Łącznikiem tajnej oświaty w gminie Irena był Franciszek Szwarec, zastępcą - Wanda Lorenz-Łomotowa. Nauczanie odbywało się w zakresie czterech klas gimnazjum i dwóch klas liceum typu humanistycznego. Nauka odbywała się w mieszkaniach rodziców i nauczycieli. W klasach gimnazjalnych nauczyciel uczył wszystkich przedmiotów w zakresie danej klasy: w klasach licealnych był podział na przedmioty. Od stycznia 1940 komplety były pod nadzorem podziennych władz oświaty.

Łącznikiem pomiędzy uczącymi i władzami naczelnymi był inspektor tajnego nauczania na powiat garwoliński - Marian Jaworski, po wyzwoleniu kierownik szkoły w Garwolinie, poseł na Sejm pseud. "Marianiński". Naukę pobierało 142 uczniów. Dwukrotnie organizowano egzamin dojrzałości. 30 stycznia 1944 r. złożyli egzamin dojrzałości Władysław Mikusek i Tadeusz Wojdat. 21 maja 1944 r. - Jan Jakubik, Zbigniew Stalczak, Maciek Tórzx i Zofia Wojciechowska. Protokoły egzaminacyjne i promocyjne znajdują się w aktach szkoły. Przewodniczącym Komisji Egzaminacyjnej z ramienia Tajnych Władz Szkolnych był Jan Cynk - po odzyskaniu niepodległości dyrektor lic. ogól. w Garwolinie. O dobrym przygotowaniu abiturientów świadczy fakt, że po odzyskaniu niepodległości wstąpili oni na wyższe uczelnie zdobywając dyplomy i stopnie naukowe. Praca w takim małym miasteczku jak Dęblin była bardzo trudna i niebezpieczna zarówno dla uczniów jak i dla nauczycieli. To też uczniowie i rodzice cenili bardzo naukę. Łódź uczyła się pilnie mimo braku podręczników i pomocy naukowych. Samokształcenie odgrywało dużą rolę. Nauczyciele wiele czasu poświęcali na przygotowanie się do lekcji, ponieważ często nie fachowcy uczyli przedmiotów np: polenista uczył matematyki. Między uczniami i nauczycielami były serdeczne więzy przyjaźni i wzajemnego zaufania. Niebezpieczeństwo nie raz zaglądało w oczy. Oto na jednym z kompletów w czasie lekcji historii wchodzi gestapo dla przeprowadzenia rewizji. Gestapowcy szukali radia i gazetek. Komplet składał się z siedmiu chłopców w wieku lat 15, rewizja trwa dwie godziny. W tym dniu nic nie znaleźli. Odeszli nie pytając nawet, co robili tak njezwykłe towarzystwo. Wmieniono miejsce nauczania. Za kilka dni, ponowna rewizja. Znaleźiono radio i gazetki. Aresztowano i stracono goś

W szkołach powszechnych, których było w Irenie cztery, uczyło trzydzieści troje nauczycieli. Wszyscy uczyli jawnie w szkole, bo inaczej byli by wywiezieni do przymusowej pracy na teren Niemiec. Ponieważ każde Ognisko Związku Nauczycieli Polskich w podziemiu uchwalizo, że wszyscy nauczyciele będą uczyć jawnie i będą prowadzić tajne komplety klas V, VI i VII, aby w ten sposób ratować polską naukę i kulturę. Nie było wypadku, aby któryś nauczyciel wyłamał się od tej uchwały. A wiadomo, że nauczanie historii i geografii w szkole było zabronione, a za nauczanie w tajnych kompletach groziła kara śmierci. Oprócz tego większość nauczycieli należała do tajnych organizacji wojskowych. Z tej to racji nauczycielstwo gminy Irena poniosło duże straty. Aresztowanych przez gestapo było pięć osób, zginęło w obozach koncentracyjnych - cztery osoby. Trójce nauczycieli zginęło z niewyjaśnionych przyczyn.

^N ^{- Dęblin} Wykaz nauczycieli gminy Irena, którzy brali udział w tajnym i jawnym nauczaniu.

L.p.	Nazwisko i imię	Rek urod	Miejsce pracy	III kon	Licz sie	Raz len	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8
-1 ✓	Szwarc Franciszek	1901	Gimnazjum Dęblin	11	9	136	nie żyje
2 ✓	Lorentz Wanda	1900	J.w.	12	4	132	
3 ✓	dr Papierkowski	1900	J.w.	12	4	132	
4 ✓	Przybylska Maria	1907	J.w.	1	21	6	142
5 ✓	Łomot Jan	1898	Szk. Powsz. Dęblin	1	11	12	48
6 ✓	Łomot Antonina	1905	J.w.	1	11	10	40
+7 ✓	Wołoszczak Halina	1897	J.w.	1	11	10	40
>8 ✓	Tipelt Izabela	1907	J.w.	1	21	10	80
9 ✓	Kwieciński Michał	1908	J.w.	1	11	12	48
10 ✓	Kwiecińska Teodora	1914	J.w.	1	11	11	44
11 ✓	Krygler Irena	1906	J.w.	1	11	12	48
12 ✓	Podgórska Józefa	1900	J.w.	1	11	11	44
13 ✓	Podgórski Władysław	1903	J.w.	1	11	11	44
-14 ✓	Slusarzowa Aniela	1900	Szk. Podst. Nr 2 Dęblin	11	15	1	60
15 ✓	Slusarz Edward	1900	J.w.	1	11	9	36
16 ✓	Osiak Antoni	1902	J.w.	1	11	9	36
17 ✓	Bińczycka Janina	1903	J.w.	1	11	11	44
18 ✓	Kowalczyk Maria	1909	J.w.	1	11	10	40
19 ✓	Aniełkowa Maria	1904	J.w.	1	11	9	36
20 ✓	Tyszkiewicz Janina	1909	J.w.	1	11	6	24
21 ✓	Pośpiech Adela	1908	J.w.	1	11	6	24
22 ✓	Frydecka Janina	1906	J.w.	1	11	6	24
23 ✓	Brandl Michał	1898	Szk. Podst. Nr 3	1	11	8	16
24 ✓	Kicior Jan	1902	J.w.	1	11	12	48

11	2	1 3 1	4	1 5 1 6 1 7 1	8
25!	Bedzeńska Antonina!	1904!	Publ.Szk.Nr3 Dęblin	1 1 8 1 16 1	
26!	Pajak Helena	1902!	j.w.	1 1 11 1 44 1	
27!	Michalik Stefania	1906!	j.w.	1 1 15 1 60 1	
28!	Kublinówna Stefania!	1905!	j.w.	1 1 10 1 40 1	
29!	Dačke Bolesław	1897!	Publ.Szk.Kolejowa	1 1 6 1 24 1	
30!	Cenkiel Stanisław	1900!	j.w.	1 1 10 1 40 1	
31!	Chełast Stanisława	1905!	j.w.	1 1 10 1 40 1	
32!	Chełast Józef	1902!	j.w.	!	
33!	Zarzycki Stefan	1904!	j.w.	1 1 9 1 36 1	
34!	Dłutowski Aleksand.!	1896!	j.w.	1 1 8 1 32 1	
35!	Teter Stanisław	1898!	j.w.	1 1 1 8 1 32 1	
36!	Kusyk Tomasz	1898!	j.w.	1 1 6 1 24 1	
37!	Żabicki Władysław	1896!	j.w.	1 1 10 1 40 1	
38!	Pułka Stanisław	1902!	Publ.Szk.Krasnegl.!	1 1 9 1 36 1	
39!	Bartłomowicz Józefa!	1905!	j.w.	1 1 9 1 36 1	żyje
40!	Wnuczynski Władysław!	1904!	Publ.Szk.Bobrowniki	1 1 11 1 44 1	
41!	Daniuk Maria	1910!	"-"-"- Dęblin	1 1 9 1 36 1	
42!	Redak Maria	1908!	j.w.	1 1 8 1 32 1	

Razem

141 1339 114141

Za zgodnieniem
z prezesem Zarządu Oddz. Dęblin

prezes Ogólniska nr 3
przy L.S. nr 4 Dęblin
Krzysztof Jopek

Dęblin, 15.07.2000